

různé

VOJENSKÁ TERMINOLOGIE

Generálmajor ing. Jaromír Jašek
podplukovník ing. Břetislav Janík, CSc.

Útok a obrana jsou dva rozdílné, protikladné, ale základní druhy bojové činnosti. Jsou navzájem organicky spjaty a vzájemně se podmiňují. Opomíjení, nedocenení nebo přecenění jednoho druhu bojové činnosti může mít velmi vážné důsledky.

Zkušenosti Velké vlastenecké války SSSR dávají řadu příkladů, kdy bylo nutné organizovat obranu v průběhu útoku v podmínkách, kdy hrozilo nebezpečí silných protiúderů nebo přechodu nepřítele do protiútoků.

Soudobá obrana je založena především na použití jaderných, chemických a jiných druhů zbraní, na rozsáhlém manévru palbou, silami a prostředky a na protiúderech a protiztečích se současným úporným udržením důležitých prostorů, které přetínají pravděpodobné směry útoku nepřítele, jakož i na dovedném využití zátarasů.

Obrana musí být aktivní a úporná, způsobilá zmařit přípravu a přechod nepřítele do útoku, zničit hlavní uskupení, které se vklíní do obranné sestavy, umožnit protiúder vlastními silami a hlavně vytvořit podmínky pro přechod do útočné operace.

V soudobých podmínkách zůstává obrana na taktickém a operačním stupni společně s útokem základním druhem bojové činnosti.

V článku se proto zaměřujeme na upřesnění a vysvětlení pojmů z oblasti organizace a vedení obranných operací, především na stupni vševojskové armády.

Obranná operace

je základní, vynucený, ale i plánovitý dočasný druh operace pozemního vojska. Je souhrnem obranných bojů sil vševojskové armády, výjimečně hlavních sil frontu v těsné součinnosti s ostatními druhy ozbrojených sil k odražení útoku nepřítele, k udržení důležitých prostorů a tím překrytí jednoho nebo více operačních směrů.

Vševojsková armáda bude přecházet k organizaci a vedení obranné operace zpravidla v průběhu útočné operace frontu, tehdy, není-li útok možný nebo účel-

ný. Bude to v podstatě v důsledku činnosti nepřítele, vlastního zámyslu dalšího vedení operací, charakteru terénu a podmínek týlového zabezpečení.

Z podmínek přechodu do obrany vyplývá, že můžeme obranu organizovat v dotyku s hlavními silami nepřítele nebo mimo dotyk s hlavními silami nepřítele.

Odchod

Je organizovaný druh bojové činnosti používaný nejčastěji v průběhu obranné operace především k utajení přeskupení, zaujetí výhodnějšího prostoru pro následující aktivní činnost, získání času pro soustředění sil na daném směru nebo vyvedení vlastních vojsk z prostoru možných nepřátelských úderů vedených se značnou převahou sil. Při přímém dotyku s nepřítelem začíná odchod zpravidla vyjitím vojsk z boje (odpoutáním).

Pásma obrany

Je část systému obrany, kde jsou rozmístěny síly a prostředky obránce a připraveny vést boj. Zahrnuje několik postavení, příčná postavení, prostory palebných postavení dělostřelectva, jednotek a útvarů protivzdušné obrany, prostory rozmístění a čáry rozvinutí druhých sledů a záloh.

V systému obrany může být první pásmo obrany, druhé pásmo obrany a další; podle důležitosti v celkovém systému obrany může být jedno z nich označeno jako hlavní pásmo obrany.

Nemůžeme je zaměňovat pojmem obranné pásmo.

Obranné pásmo

vševojskové armády je pásmo terénu, bráněné (nebo určené k obraně) operačním svazem a obraněné zepředu předním okrajem se systémem ženijních zátarasů, z týlu zádi operační sestavy armády v obraně, z boků rozhraním se sousedy, v němž úkolem vševojskové armády je zastavit nepřítele, způsobit mu co největší ztráty a vytvořit podmínky pro přechod do útoku.

Šířku a hloubku obranného pásma určujeme podle úkolu, podle složení vševojskové armády a podle rázu terénu. V soudobých podmínkách obranné pásmo armády je široké kolem 120 km i více a hluboké 120 km. Při přechodu do obrany k odražení protiúderu nepřítele tyto normy budou zpravidla nižší.

Obranné pásmo armády zahrnuje: pásmo obrany svazků prvního sledu; druhé,

popřípadě třetí pásmo obrany; prostory rozmístění a čáry zasazení druhého sledu (vševojskové zálohy) k armádnímu protiúderu (protizteči), osy přesunu k nim; příčná postavení; prostory rozmístění raketového vojska a dělostřelectva, vojsk protivzdušné obrany, záloh druhů vojsk a speciálních vojsk, předpokládané čáry (prostory) jejich rozvinutí a osy k nim; místa velení, rozmístění pohyblivé armádní základny a cesty přisunů a odsunů; systémem ženijních překážek a zátarasů.

Hlavní úsilí

Je souhrn opatření, vyjádřených soustředěním palby a učením sil a prostředků vševojskové armády ke spolehlivé obraně směrů z prostoru, kde předpokládáme hlavní úder útočnicka a k udržení prostoru, který má rozhodující význam pro úpornost obrany a úspěch bojové činnosti vcelku.

Systém paleb

Je souhrn připravených palebných úderů, zvláště jaderných, úderů letectva a dělostřelectva, pásem souvislých několika vrstevových paleb všech druhů i soustředění paleb s cílem nejučinněji využít paleb raketového vojska, dělostřelectva, zvláště PT prostředků, tanků a paleb ostatních zbraní ve spojení se systémem zátarasů a přírodních překážek k ničení nepřítele na přístupech k přednímu okraji obrany a v její hloubce i k rychlému soustředění paleb s vysokou hustotou (bočních, křížových a zákeřných) na kterýkoli ohrožený směr nebo úsek.

Zabezpečovací pásmo

Je pásmo, které můžeme vytvářet před obranným pásmem svazků v obraně, nemáme-li přímý dotyk s nepřítelem, nebo při obraně v horském terénu, s cílem zdržet útok nepřítele, donutit ho k rozvinutí a útoku v nevýhodném směru a tak zjistit jeho uskupení a zámysl.

Předsunuté postavení

Je postavení, které organizujeme na jednotlivých důležitých směrech před předním okrajem obrany s cílem vnutit nepříteli klamnou představu o učenění obrany a jejím předním okrajem, zabezpečit první sledy před nenadálým napadením, odrazit průzkum bojem a donutit nepřítele k předčasnému rozvinutí svých hlavních sil a málo efektivnímu použití ničivých prostředků.

Obranné pásmo divize

je pásmo terénu, bráněné (nebo určené k obraně) vševojskovými svazky a ohraničené zpředu předním okrajem, z týlu zádí bojové sestavy vojsk v obraně, z boků rozhraním se sousedy.

Šířku a hloubku obranného pásma svazku určujeme podle úkolu, podle složení vojsk a podle rázu terénu. Základ obranného pásma svazku tvoří obranná postavení.

Obranné postavení

je úsek terénu, zaujatý předem nebo až v průběhu boje, nebo připravený pro zaujetí vojsky pluku — praporu k obraně.

Podle umístění v pásmu obrany může být postavení první, druhé, třetí (apod.). Základ každého postavení tvoří zpravidla opěrné body motostřeleckých a tankových rot.

Příčné postavení

je postavení vedené šikmo (kolmo) k čáře dotyku v celé hloubce obrany mezi obrannými postaveními nebo mezi pásmy obrany.

Tvoří je opěrné body a palebná postavení, které budují a obsazují jednotky nebo útvary, aby omezily rozšiřování vlny útočícího nepřítele do boku a do stran. Může být zároveň čarou rozvinutí pro přechod do protiúderu a protiztečí.

Operační sestava

vojsk v obranné operaci je prostorové uskupení sil a prostředků vševojskové armády k plnění základních požadavků soudobé obrany, tj. úpornosti a aktivnosti.

Operační sestava vojsk v obraně závisí na cíli obranné operace, podmínkách přechodu vševojskové armády do obrany, zámyslu vedení obranné operace, množství a složení vlastních sil a prostředků, množství a složení nepřátelských sil a prostředků a možnostech využití terénu.

Operační sestava vševojskové armády zahrnuje: první sled, druhý sled nebo vševojskovou zálohu, raketové vojsko a dělostřelectvo, vojska protivzdušné obrany: zálohy druhů vojsk a speciálních vojsk.

Ničení nepřítele na dalekých přístupech, ve výchozím prostoru a při jeho rozvíjení

je jednou z rozhodujících fází obranné operace.

Cílem je ničit nepřítele na dalekých přístupech, ve výchozím prostoru a při jeho rozvíjení, jaderné prostředky ne-

přítele a zbavovat přicházející zálohy jaderné podpory, ničit letectvo nepřítele ve vzduchu i na letištích a zbavovat přicházející zálohy letecké podpory, ničit živou sílu a bojovou techniku nepřítele, narušit systém velení ve vytvářejícím se úderném uskupení, zdržet postup nepřítele a vytvářet výhodné podmínky pro další jaderné a chemické údery raketovými prostředky a letectvem na jeho sestavu.

Konečným cílem je narušit od samého začátku zámysl použití operačních záloh nepřítele, nedovolit mu převzít operační iniciativu a způsobit nepříteli takové ztráty, aby byl nucen vzdát se útoku.

Vedení obranné operace

je činnost vojsk vševojskového svazu v obraně, zaměřená ke zmaření nepřátelského útoku a k vytvoření podmínek pro přechod do útoku vlastních vojsk.

Základem bojové činnosti vojsk v obraně jsou jaderné údery, údery letectva, palebné údery a palba ostatních prostředků, zejména dělostřelectva a obrana důležitých prostorů s využitím obranných vlastností terénu, obranných zařízení a zátarasů spolu s protiztečemi a protiúderem.

Způsoby vedení obranné operace jsou závislé na podmínkách, za nichž bude vševojskový svaz organizovat a zaujmout obranu.

Manévr silami a prostředky v obraně zahrnuje: úder před předním okraj; protizteče útvarů a svazků; měnění prostorů rozmístění druhých sledů a záloh; přesun sil a prostředků z jedné směru k přehrazení těch, na kterých má nepřítel úspěch a proniká; protiúder.

Protipříprava

je souhrn opatření při organizaci a vedení obranné operace bez použití jaderných zbraní, jejichž cílem je s překvapením a předejitím nepřítele v provedení letecké a dělostřelecké přípravy zmařit útok hlavních sil nepřítele ještě před vyražením, nebo útok odrazit, nebo jej na určitou dobu oddálit a ztížit nepříteli přípravu k útoku.

Hloubka a trvání protipřípravy je rozdílná a závisí na cíli, kterého je třeba dosáhnout, na množství, složení a možnostech sil a prostředků, které se protipřípravou zúčastní a na množství a charakteru objektů nepřítele, které je nutné ničit.

Úder před předním okraj

je jednou ze složitých fází organizace a vedení obranné operace vševojskové armády.

Cílem úderu před přední okraj je s překvapením využít výsledků ničení nepřítelů na dalekých přístupech, ve východním prostoru a při jeho rozvinování nebo vlastní protipřípravě a útokem nebo střetným sražením dokončit zničení hlavních sil úderného uskupení nepřítelů, ovládnout a udržet terénní čáry.

Zá výhodné situace může být cílem úderu před přední okraj i vytvořit podmínky pro přechod do útoku na určených směrech.

Vedení bojové činnosti

prvními sledy vševojskové armády na předním okraji i v hloubce obrany je důležitou fází obranné operace, v které se realizuje především požadavek vysoké úpornosti obrany.

Jejím cílem je vyčerpat a rozhodujícím způsobem narušit sestavu útočícího nepřítelů, odrazit jeho útok, přinutit nepřítel k předčasnému zasazení druhých sledů a záloh, nutit nepřítel k vytváření cílů vhodných pro použití vlastních palebných prostředků, zejména jaderných úderů, způsobit nepříteli co největší ztráty, vnutit nepříteli směr postupu a tím jej zbavovat iniciativy, udržet důležité, klíčové prostory a vytvořit výhodné podmínky pro protiúder nebo protizteče druhým sledem.

Protizteč

je aktivní forma bojové činnosti vojsk v obraně. Vedou ji druhé sledy a zálohy jednotek, útvarů a svazků, a to zpravidla s využitím účinků jaderných zbraní nebo po palebné přípravě a úderech letectva a za podpory dělostřelectva a ostatních druhů vojsk.

Cílem protizteče je zničit nepřítel, který se vklíní do obranné sestavy, obnovit obranný systém, popřípadě zastavit další útok nepřítelů.

Protizteč směřuje na nejcitlivější místa nepřátelské sestavy, zpravidla do boku nepřítelů. Někdy může být i čelní.

Protiúder

je aktivní bojová činnost druhých sledů a záloh vševojskové armády v obraně, vedená manévrem a palbou.

Pro úspěch protiúderu a vytvoření takového protiúderného uskupení, které je schopno rychle využít výsledků jaderných úderů, úderů letectva a soustředění palby dělostřelectva, obranných bojů svazků prvního sledu, přejít k překvapivému, mohutnému úderu a útokem ve vysokém tempu dokončit zničení vklínivších se hlavních sil útočícího nepřítelů do obranné sestavy vojsk vševojskové armády a vytvořit výhodné podmínky pro postupný přechod vlastních vojsk do útoku.

Protiúder může být veden buď do jednoho, nebo obou boků a týlu nepřátelského úderného uskupení, které proniklo do obrany, nebo zejména při dostatku jaderné munice čelně.

Přechod do útoku

je souhrn veškeré činnosti vojsk, který směřuje k využití příznivých podmínek aktivní činnosti vojsk v obraně a úspěchu sousedů pro postupný přechod vlastních vojsk do rozhodného útoku nebo pro pokračování (obnovení) útoku na stanoveném směru.

Přechod do útoku budeme zpravidla zahajovat ihned po protiúderu nebo po krátké přestávce a bude jeho pokračováním.

Protiútok

je aktivní bojová činnost vojsk v operačně strategickém měřítku při přechodu z obrany do rozhodného útoku. Jeho cílem je úplně zničit útočícího nepřítel, který byl v předcházejících bojích oslaben a zbaven schopnosti dále útočit. Protiútok připravujeme a uskutečňujeme tehdy, když obránce vyčerpal a zničil útočícího nepřítel a současně přisunul nové operační zálohy.